Linas Girlevičius

Žvalgymai Vilniuje

2012 m. Vilniuje, paveldosauginiu požiūriu saugomose teritorijose atliekant įvairius dažniausiai su statybiniais ar remonto darbais susijusius darbus, buvo atliekami archeologiniai žvalgymai. Daugelyje žvalgytų objektų tyrimai nesuteikė naujos informacijos apie archeologinį paveldą konkrečiame objekte. Duomenys apie šiuos objektus pateikiama „Mažai informatyvių archeologinių tyrinėjimų" lentelėje. Tačiau atliekant tyrimus dalyje objektų sužinota naujos informacijos apie kultūrinio sluoksnio pobūdį, datavimą, dabar tik po žeme išlikusias anksčiau stovėjusių pastatų liekanas.

Bokšto g. 16 tęsti 2011 m. pradėti archeologiniai darbai (žr. *ATL 2011 metais*, V., 2012, p. 480–483). Sklypo ŠR dalyje esančiame šlaite ketinta suformuoti terasas, atlikti pastato Bokšto g. 16/2 P dalies hidroizoliavimą, kasant iki 1,2–1,5 m gylio tranšėjas prie pamatų. Darbai buvo pradėti archeologams nedalyvaujant. Archeologui apsilankius objekte, šlaite statybininkų jau buvo suformuota terasos „pakopa", kurios aukštis apie 1,5 m. Pagal geologinių tyrimų duomenis (daryti gręžiniai), šlaite „pilto grunto" sluoksnio storis siekia 5–6 m. Buvo išvalytas iki 2 m aukščio pjūvis (1 pav.), apatinė pjūvyje fiksuota kultūrinio sluoksnio dalis datuotina XIX a.

Sklypo R dalyje atlikti žvalgymai gręžiant gręžinius poliams. Visuose gręžiniuose, kurie buvo išgręžti suformuotosios žemesnės terasos vietoje 4,5–5 m gylyje, buvo pasiektas smėlio, žvyro įžemis. Tai patvirtina anksčiau atliktų geologinių tyrimų duomenis apie kultūrinio sluoksnio storį. Nors dar nepakanka duomenų buvusiam šios Vilniaus dalies senojo reljefo rekonstravimui, galima teigti, kad jis ypač performuotas Naujaisiais laikais – sklypo Bokšto g. 16 R dalyje buvo supiltas didelis kiekis grunto, griuvenų, šiukšlių ir gynybinės sienos statybos laikais (XVI a. pradžioje) čia buvęs skardis ar tiesiog staigi nuokalnė gana ženkliu atstumu „perkelta" R kryptimi. Pačios gynybinės sienos liekanos dabar veikiausiai yra po Naujaisiais laikais suformuotu šlaitu. Gręžiant gręžinius su gruntu grąžtu buvo iškelti ir XVI–XVII a. datuojamų archeologinių radinių smulkūs fragmentai. Atliekant žvalgymus prie pastato PR dalies, visiškai negiliai nuo žemės paviršiaus atkastos ir archeologinių tyrimų metu išvalytos anksčiau čia stovėjusių pastatų liekanos. Tai veikiausiai yra sunykusi gotikinio ar renesansinio pastato sienos dalis. Gerai išliko tik mūre esantys stambūs akmenys, o mūre buvusios plytos sunykusios (ilgą laiką buvo negiliai nuo žemės paviršiaus, todėl buvo ardomos gamtos veiksnių), jų proporcijos nebeatsekamos. Detaliau ištirti, kokio pobūdžio buvo šis mūras (rūsio siena, atraminė ar kokia nors šlaitą tvirtinančioji siena, kita konstrukcija?), nepavyko – jo kraštas neatkastas ir daugiau nei 2 m pločio tranšėjoje. Mūro P pakraščio atkasimą apribojo esami požeminiai inžineriniai tinklai. Valant mūrus aptiktas nedidelis kiekis archeologinių radinių. Vyravo XIX–XX a. datuojami keramikos dirbinių fragmentai, aptikta ir keletas XVI a. pabaigos – XVII a. I pusės dirbinių šukių.

Totorių g. 24 žvalgymai atlikti 2012 m. spalio–lapkričio mėnesiais. Buvo numatyta perstatyti pastato Totorių g. 24 P–PR dalį (fligelį), atlikti santykinai nedidelės apimties žemės kasimo darbus. Iki II Pasaulinio karo buvusio perstatomo pastato (pastato dalies) vietoje stovėjo keli nedideli pastatėliai. Buvęs pastatas statytas tarybiniu laikotarpiu. Iki pradedant

archeologinius tyrimus, planuota iškasti 10–12 m ilgio, 70 cm pločio, 1,3 m gylio tranšėją juostiniams pamatams, įrengti 3 gręžtinius pagrindus kolonoms, kurios laikytų ne itin tvirtą gretimame sklype (Liejyklos g. 8 / Totorių g. 26) stovėjusio pastato ugniasienę. Po pastato R dalimi, iš dalies po priestatu buvo nedidelė rūsio patalpa, kurią planuota bent dalinai išsaugoti, įjungti į naujai statomą pastato dalį. Realybėje žemės kasimo darbų apimtys gavosi kiek didesnės. Paaiškėjo, kad tarybiniu laikotarpiu statyto iš plytų mūro ir betono kombinuoto rūsio patalpėlė yra mažytė, žema, nepritaikoma praktinėms reikmėms. Todėl rūsio konstrukcijos buvo išardytos, suformuota 4 m ilgio vieta pastato R sienos statybai. Išardyti ir buvę betoniniai pastato pamatai – jie buvo nepakankamai tvirti naujoms pastato sienoms. Taip pat buvo nuspręsta statyti juostinį pamatą naujai sienai prie sklypą iš P, nuo sklypo Totorių g. 26 ribojančios ugniasienės. Išgriovus rūsį ir pamatus iš pastato R dalies vietos, buvo dalinai iškastas gruntas, prie rūsio vietos V pakraščio suformuotas kultūrinio sluoksnio viršutinės dalies pjūvis. Viršutinėje pjūvio dalyje tamsiai pilka žemė su (XVIII?) XIX–XX a. radiniais, apatinėje dalyje – molio sluoksnis su pavieniais XVII a. datuojamų plokštinių koklių fragmentais. Manome, kad

1 pav. Kultūrinio sluoksnio viršutinės dalies pjūvis sklypo Bokšto g. 16 R pakraštyje iš R.
L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 1. The profile of the upper part of the cultural layer on the E edge of the plot at Bokšto St. 16, as seen from the E

0 10 cm

2 pav. Tyrimų metu aptikta alavo lydinio žvakidė.
L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 2. The tin alloy candlestick discovered during the investigation

tai yra XVII a. (II pusės?) krosnies sąvarta, veikiausiai suformuota XVIII a. – iškart virš molio sluoksnio ir tame pačiame lygyje greta jo tirtuosiuose kultūrinio sluoksnio horizontuose aptiktieji vėlyviausieji archeologiniai radiniai datuojami XIX a. Radinių tirtuosiuose sluoksniuose aptikta gana daug. Vyravo buitinės kera-

mikos šukės, rastas nedidelis kiekis koklių fragmentų, metalinių dirbinių (žvakidė (2 pav.), Jono Kazimiero šilingas), stiklo indų šukių.

Daugiausia radinių aptikta prie spėjamos krosnies sąvartos. Statomo pastato V dalyje gruntas buvo kasamas tik tranšėjose pamatams. Tranšėjų gylis 0,9–1 m. P tranšėja kasta prie sklypus Totorių g. 24 ir Totorių g. 26 skiriančios ugniasienės. Joje atkastas ugniasienės pamatas iš vidutinio dydžio akmenų ir plytų duženų, rištų kalkių skiediniu. Tranšėjoje kastas gruntas – gana vientisa tamsiai pilka žemė su smulkiomis griuvenomis, gyvūnų kaulais, molio gabalais. Taip pat sluoksnyje būta nedidelio kiekio degėsių, medžių, augančių gretimame sklype, šaknų. Archeologinių radinių aptikta nedaug – vyravo XX a. I pusės buitinės keramikos fragmentai, aptikta keletas XVII a. koklių šukių. Kastas gruntas – juoda arba tamsiai pilka žemė su raudonos spalvos plytų duženomis, kalkių skiedinio priemaiša. Įžemis tirtose vietose nepasiektas. Žvalgymai atlikti bendrame 40 m^2 plote: naujų pamatų įrengimo vietoje gilintasi iki 1 m gylio apie 12 m^2 plote, griaunamo rūsio vietoje gilintasi iki 1 m gylio apie 10 m^2 plote, likusiame plote žvalgymai atlikti nukasant paviršinius 30 cm storio sluoksnius. Nors žvalgytoje kultūrinio sluoksnio dalyje aptikta XVII a. radinių, ją reiktų datuoti laikotarpiu, ne ankstesniu nei XVIII a. Įžemis žemės kasimo darbų metu nepasiektas, kultūrinio sluoksnio storis nenustatytas.

Žvalgymų metu aptikti archeologiniai radiniai perduoti LNM.

Surveys in Vilnius

Each year small scale investigations are conducted in Vilnius during construction work, usually in laying and reconstructing underground utility lines. In 2012, field surveys were conducted on the plot at Bokšto St. 16, which is close to the bastion of the Vilnius defensive wall. The plot is on the upper part of the Vilnius river valley slope. The monitoring of the stratigraphy of the boreholes for the piles confirmed the data from the previously conducted geological investigations that a 5–6 m thick layer of fill soil lies on the slope (Fig. 1). These layers were probably fill and the remains of the Vilnius defensive wall, which was probably in the bottom part of the slope. The disintegrating remains of a Gothic or Renaissance building were discovered near the SE part of the existing house.

Small-scale earthwork was conducted on the plot at Totorių St. 24 in rebuilding part of the building. The earliest finds discovered at this now wet location in Vilnius date to the 17th century and sterile soil eastern not reached during the work. The bulk of the finds discovered during the investigation date to the 19th – first half of the 20th century. Potsherds, stove tile fragments, glass vessel shards, a candlestick (Fig. 2), and a John II Casimir shilling were found from the earlier 17th–18th-century period.

Linas Kvizikevičius

Tyrinėjimai Barboros Radvilaitės ir Bernardinų gatvėse

Pagal dujotiekio rekonstrukcijos Vilniaus miesto Barboros Radvilaitės, Bernardinų, Bokšto, Didžiosios, Kūdrų, Literatų, Maironio, Savičiaus gatvių projektą numatyta atnaujinti esamas dujotiekio trasas – į senus esamus vamzdžius įverti naujus mažesnio diametro vamz-